

Ἀπὸ τὴν μίνησιν τῶν Ἰδεῶν

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ἀνδρέου Γ. Παπανδρέου: Ἡ Οικονομικὴ ὡς Ἐπιστήμη. Ἀθήναι, Ἐκδοσὶς Γραφείου Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν Α.Β.Σ. 1960.

Τὸ Γραφεῖον Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς ἐξέδωκε τελευταίως, εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἐπιστημονικῶν δημοσιεύσεων του, ἐν βιβλίῳ ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τοὺς οἰκονομολόγους. Πρόκειται περὶ τοῦ ἔργου «Ἡ Οἰκονομικὴ ὡς Ἐπιστήμη» τοῦ καθηγητοῦ τῶν Οἰκονομικῶν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Καλιφορνίας Ἀνδρέου Γ. Παπανδρέου, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον εἰς Ἀμερικὴν (Lippincott Company, N. Y.) κατὰ τὸ ἔτος 1958, ὑπὸ τὸν τίτλον «Economics as a Science». Ἀντικείμενον τοῦ ἔργου τούτου εἶναι ἡ ἐξέτασις βασικῶν θεμάτων τῆς οἰκονομικῆς μεθοδολογίας, εἰδικώτερον δὲ ἡ κριτικὴ ἀξιολόγησις τῆς καλουμένης «ἐμπειρικῆς σημαντικότητος» (empirical meaningfulness) τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας, ἥτις τῆς δυνάμεως τῆς θεωρίας ταύτης νὰ περιγράφη ἱκανοποιητικῶς ἢ νὰ προβλέπη πραγματικὰς οἰκονομικὰς ἐξελίξεις

Ἡ σπουδαιότης τῶν ἐξεταζομένων θεμάτων εἶναι μεγίστη, τόσον ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ θεωρητικοῦ οἰκονομολόγου, ὁ ὁποῖος ἐνδιαφέρεται διὰ τὴν διερεύνησιν τῆς φύσεως τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστημονικῆς δραστηριότητος, ὅσον καὶ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ πρακτικοῦ οἰκονομολόγου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐργασία ἐξαρτᾶται οὐσιωδῶς ἐκ τῆς ἐξελίξεως τῆς οἰκονομικῆς μεθοδολογίας. Πρέπει ἐξ ἄλλου νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ ἐπιστημονικὴ καὶ φιλοσοφικὴ ὠριμότης τοῦ συγγραφέως ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν ἱκανότητα αὐτοῦ νὰ χρησιμοποιῆ μὲ ἐξαιρετικὴν εὐχέριαν καὶ ἀποδοτικότητα τὴν σύγχρονον λογικομαθηματικὴν τεχνικὴν, καθιστοῦν τὴν «Οἰκονομικὴν ὡς Ἐπιστήμη» ἐν ἐκ τῶν πλέον σημαντικῶν μεταπολεμικῶν κειμένων εἰς τὸν τομέα τῆς οἰκονομικῆς μεθοδολογίας. Προκαλοῦν ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἀναγνώστην ἡ δύναμις γενικεύσεως καὶ ἡ πληρότης τῆς ἐπιχειρηματολογίας, ὡς καὶ ἡ συνέπεια τοῦ ὅλου ἔργου ἀπὸ ἀναλυτικῆς ἀπόψεως. Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης τὸ βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ Παπανδρέου ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως τὴν πρώτην σοβαρὰν προσπάθειαν ἐφαρμογῆς τῆς συμβολικῆς λογικῆς καὶ τῆς μαθηματικῆς θεωρίας τῶν συνόλων πρὸς ἐξέτασιν μεταοικονομικῶν θεμάτων, δηλαδὴ θεμάτων ἀναφερομένων εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ θεμέλια τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης.

Τὸ πρόβλημα τῆς ἐμπειρικῆς σημαντικότητος τῶν οἰκονομικῶν προτάσεων ἤρχισε νὰ ἀπασχολῆ τοὺς οἰκονομολόγους κυρίως μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ «Δοκιμίου περὶ τῆς φύσεως καὶ σημασίας τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης» τοῦ L. Robbins (1932) (Μετάφρασις Ν. Κωνσταντινίδη, 1943). Ἡ πρώτη ὁμος συστηματικὴ ἐξέτασις τοῦ προβλήματος αὐτοῦ ἐγένετο ὑπὸ τοῦ P. Samuelson τὸ 1947 (Foundations of Economic Analysis). Ὁ P. Samuelson ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐπέκρινεν ἐντόνως τὴν μεθοδολογικὴν πρακτικὴν τῶν οἰκονομολόγων νὰ διατυπώνουν ἀξιωματικὰς προτάσεις αἱ ὁποῖαι ὑπετίθετο ὅτι ἰσχύουν ἀνεξαρτήτως τῆς ἐμπειρικῆς ἀνθρωπίνης συμπεριφορᾶς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐξέθεσε διὰ πρώτην φορὰν συστηματικῶς καὶ μετὰ πειστικότητος τὰς «λειτουργιστικὰς ἀπόψεις» περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ἐμπειρικῆς σημαντικότητος εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἐπιστήμην. Συμφῶνως τὰς λειτουργικὰς ἀπόψεις μίᾳ οἰκονομικῆς θεωρίᾳ δύναται νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς ἐμπειρικῶς σημαντικὴ (empirically meaningful), ἂν ἡ διατύπωσις αὐτῆς ἐπιτρέπη τὸν ἔλεγχον τῆς ἀληθείας τῶν προτάσεών της βάσει τῶν ἐμπειρικῶν δεδομένων. Θεωρία μὴ δυναμένη, λόγῳ ἀτελοῦς διατυπώσεως, νὰ γίνῃ δεκτὴ ἢ νὰ ἀπορριφθῆ ἐκ τοῦ συσχετισμοῦ αὐτῆς πρὸς τὴν οἰκονομικὴν πραγματικότητα, εἶναι κατ' ἀνάγκην μειωμένης σημασίας, ἀπὸ πρακτικῆς τοῦλάχιστον ἀπόψεως. Οὕτω ἡ δυνάτις ὑποβολῆς τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας εἰς τὸν ἐμπειρικὸν ἔλεγχον, ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῆς ἀποδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως αὐτῆς κατόπιν ἀντιπαραβολῆς τῶν συναγωγῶν της

πρὸς τὰ ἐμπειρικά δεδομένα ἀποτελεῖ κατὰ τοὺς λειτουργιστὰς ἀποφασιστικὸν κριτήριον ἀξιολογήσεως τῆς σημαντικότητος τῶν οἰκονομικῶν κατασκευῶν.

Ὁ λειτουργισμὸς ἐξετόπισε ταχέως τὰς παλαιότερας μεθοδολογικὰς ἀπόψεις καὶ ἐδημιούργησε αἰσιοδοξίαν ὅσον ἀφορᾷ τὴν δυνατότητα προγνώσεως τῶν οἰκονομικῶν ἐξελίξεων καὶ γενικώτερον ὅσον ἀφορᾷ τὸ μέλλον τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης. Παρὰ τὰς αἰσιοδόξους ὁμως προοπτικὰς καὶ τὰς ἐλπίδας τῶν λειτουργιστῶν ὅτι θὰ καθίστατο συντόμως δυνατὴ ἡ εὐθυγράμμισις τῆς Οἰκονομικῆς μὲ τὰς προηγμένας φυσικὰς ἐπιστήμας, ἡ πρακτικὴ τῶν οἰκονομολόγων ἐξηκολούθησε νὰ ἐμφανίζῃ ὠρισμένας ἀδυναμίας, αἱ ὁποῖαι χαρακτηρίζουν γενικώτερον τὴν ἐπιστημονικὴν προσπάθειαν εἰς τὸν τομέα τῶν κοινωνικῶν ἐπιστημῶν. Βεβαίως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀρνηθῇ τις ὅτι οἱ οἰκονομολογοὶ ἐσημείωσαν σημαντικὰς προόδους κατὰ τὴν τελευταίαν ἰδίως 15ετίαν. Ἄξιζει ἐν τούτοις νὰ ὑπογραμμισθῇ ἰδιαιτέρως ὅτι αἱ ὡς ἄνω πρόοδοι ἐπετελέσθησαν οὐχὶ τόσο εἰς τὸν τομέα τῆς οἰκονομικῆς προγνώσεως, ὡς ἀνεμένετο, ὅσον κυρίως εἰς τὸν τομέα τῆς λεγομένης *κ α ν ο ν ι σ τ ι κ ῆ ς ἀ ν α λ ὺ σ ε ω ς*, εἰς τὴν ὁποίαν τὸ κριτήριον τῆς ἐμπειρικῆς σημαντικότητος λαμβάνει ἔννοιαν οὐσιωδῶς διάφορον τῆς διατυπωθείσης ὑπὸ τοῦ Samuelson (καὶ Friedman), ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

Γενικῶς εἰπεῖν, οἰκονομικὰς προτάσεις δυνάμεναι νὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ λειτουργιστικὸν κριτήριον ἐμπειρικῆς σημαντικότητος σπανίζουν, ἐνῶ παραλλήλως συνεχίζεται ἡ πρακτικὴ τῆς κατασκευῆς «θεωριῶν», αἱ ὁποῖαι λόγῳ ἀνεπαρκοῦς διατυπώσεως, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποβληθοῦν ἐπιτυχῶς εἰς τὸν ἐμπειρικὸν ἔλεγχον.

Ὁ καθηγητὴς Παπανδρέου εἰς τὸ ἔργον του ἐπιδιώκει νὰ ἐξετάσῃ τὰ αἷτια τῆς ὑφισταμένης σήμερον διαστάσεως μεταξὺ λειτουργιστικῆς μεθοδολογίας καὶ οἰκονομικῆς πρακτικῆς καὶ νὰ προσδιορίσῃ τὰς γενικώτερας συνεπείας τῆς καταστάσεως ταύτης ἐπὶ τῆς Οἰκονομικῆς ὡς ἐμπειρικῆς, ἐφηρμοσμένης ἐπιστήμης. Τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς ἀναλύσεως Παπανδρέου συνοψίζονται εἰς τὰς ἐπομένους παραγράφους.

Τὰ ἀπαγωγικὰ συστήματα τῶν οἰκονομολόγων περιέχουν κατὰ κανόνα ἀνερμηνεύτους προτάσεις, αἱ ὁποῖαι δυσχεραίνουν ἢ καθιστοῦν ἀδύνατον τὴν χρησιμοποίησιν τῶν συστημάτων αὐτῶν ὡς οἰκονομικῶν θεωριῶν. Οἰκονομικὰς θεωρίας, κατὰ τὸν συγγραφέα, ἔχομεν εἰς δύο περιπτώσεις. Πρῶτον, ἐὰν τὸ ἀντίστοιχον ἀπαγωγικὸν σύστημα περιέχῃ προτάσεις καθολικῆς ἰσχύος, δηλαδὴ προτάσεις ἀφορώσας εἰς δεδομένην οἰκονομικὴν συμπεριφορὰν (π.χ. εἰς τὴν ἐπιχειρηματικὴν συμπεριφορὰν), ἀ ν ε ξ α ρ τ ῆ τ ω ς τόπου καὶ χρόνου. Δεύτερον, ἐὰν τὸ ἀπαγωγικὸν σύστημα περιέχῃ προτάσεις περιορισμένης μὲν ἰσχύος χρονικῶς ἢ τοπικῶς ἀλλὰ καθολικῆς ἰσχύος ἐντὸς τοῦ συγκεκριμένου κοινωνικοῦ χώρου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀφορᾷ τὸ σύστημα τοῦτο. Εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις εἶναι ἀναγκαῖα ἡ διατύπωσις ἐνὸς κανόνος διεξαγωγῆς τῶν ἐμπειρικῶν παρατηρήσεων ἐπὶ τῶν ὁποίων θὰ στηριχθῇ ἡ ἐφαρμογὴ τῆς θεωρίας.

Γενικῶς, δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι οἱ οἰκονομολογοὶ ἀποφεύγουν νὰ διατυπώσουν τὰς θεωρίας των ὑπὸ τὴν πρώτην μορφήν. Μία τοιαύτη διατύπωσις θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀπόρριψιν τῆς θεωρίας εἰς οἰανδήποτε περίπτωσιν μὴ ἐφαρμογῆς αὐτῆς. Ἐὰν π.χ. ἐτίθετο ζήτημα ἰσχύος τῆς δεδομένης θεωρίας περὶ ἐπιχειρηματικῆς συμπεριφορᾶς ἐντὸς μιᾶς κομμουνιστικῆς οἰκονομίας, ἡ θεωρία αὕτη οὐδεμίαν ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχῃ ἐφαρμογὴν. Διὰ τοῦτο καὶ ὅταν ἀκόμη οἱ οἰκονομολογοὶ δίδουν καθολικὴν διατύπωσιν τῆς ἀνωτέρω μορφῆς εἰς τὰς θεωρίας των, πρέπει νὰ ὑποθέτωμεν ὅτι αὐταὶ ἰσχύουν, κατὰ σιωπηρὰν παραδοχὴν, εἰς ὠρισμένον μόνον κοινωνικὸν καὶ οἰκονομικὸν περιβάλλον, ὡς ἀκριβῶς συμβαίνει μὲ τὰς θεωρίας τῆς δευτέρας κατηγορίας. Ἐν ἄλλοις λόγοις, οἱ οἰκονομολογοὶ δὲν εἶναι διατεθειμένοι νὰ ἀναλάβουν τοὺς κινδύνους τῆς ἀπεριορίστου καθολικότητος τῶν οἰκονομικῶν προτάσεων.

Ἡ διατύπωσις τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας ὑπὸ τὴν δευτέραν μορφήν εἶναι περισσότερον συνήθης. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὁμως ταύτην προκύπτει τὸ σοβαρὸν πρόβλημα τοῦ σαφοῦς προσδιορισμοῦ τοῦ *κ ο ι ν ο ν ι κ ο ὗ χ ῶ ρ ο υ* ἐντὸς τοῦ ὁποίου ὑπόκειται ὅτι ἰσχύει ἡ θεωρία. Κατὰ τὸν καθηγητὴν Παπανδρέου, εἰς τὸ πρόβλημα αὐτὸ οὐδέποτε ἐδόθη ἰκανοποιητικὴ λύσις. Εἰς τὸ σημεῖον δὲ τοῦτο ἀκριβῶς εὐρίσκειται κατὰ κύριον λόγον ἡ αἷτια τῆς

άδυναμίας τῶν οικονομολόγων νά διατυπώσουν «λειτουργικῶς σημαντικῶς» προτάσεις ὑπὸ τὴν αὐστηρὰν ἔννοιαν τοῦ ὅρου. Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ κοινωνικοῦ χώρου πρέπει βεβαίως νά γίνεται ἀνεξαρτήτως τῶν πληροφοριῶν αἱ ὁποῖα περιλαμβάνονται εἰς τὰς βασικὰς σχέσεις τῆς θεωρίας. Οὕτω, π.χ. δὲν εἶναι δυνατὸν νά εἴπωμεν ὅτι ἡ θεωρία ἀναφέρεται εἰς τὸν κοινωνικὸν ἄνθρωπον ἐντός τοῦ ὁποῖου ἰσχύουν αἱ εἰς τὴν θεωρίαν ταύτην συμπεριλαμβανόμεναι οἰκονομικαὶ σχέσεις. Τοῦτο σημαίνει κατ' οὐσίαν ὅτι ἡ θεωρία διατυπύεται κατὰ τρόπον μὴ «λειτουργικόν» καὶ οὐδεμία συσχέτισις αὐτῆς μὲ ἐμπειρικὰ δεδομένα εἶναι δυνατὴ. Ὁ ἐπαρκὴς προσδιορισμὸς τοῦ κοινωνικοῦ χώρου, δηλαδή ἡ σαφὴς διατύπωσις ἐκείνων ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν του τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἐπαρκεῖς συνθήκας διὰ τὴν ἀπόδοσιν ὀρισμένης συμπεριφορᾶς (π.χ. τῆς ὀλιγοπωλιστικῆς συμπεριφορᾶς) εἰς μίαν οἰκονομίαν, εἶναι ἔργον δυσχερέστατον, μολοντί ὁ συγγραφεὺς δὲν ἀρνείται τὴν κατ' ἀρχὴν ὑπαρξίν δυνατότητος πρὸς ἐπιτυχὴ ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου τούτου.

Βασικὴ συνέπεια τοῦ ἀτελοῦς προσδιορισμοῦ τοῦ κοινωνικοῦ χώρου, εἶναι ἡ ἄδυναμία διατυπώσεως οἰκονομικῶν θεωριῶν αἱ ὁποῖαι θὰ ἠδύναντο νά συσχετισθοῦν πρὸς τὰ δεδομένα τῆς ἐμπειρίας καί, ἐνδεχομένως, νά ἀπορριφθοῦν. Αἱ οἰκονομικαὶ κατασκευαὶ κατὰ συνέπειαν δὲν ἀποτελοῦν θεωρίας ὑπὸ τὴν ὀρθὴν ἔννοιαν τοῦ ὅρου. Ὁ καθηγητὴς Παπανδρέου ὀνομάζει τὰς κατασκευὰς ταύτας ὑ π ο δ ε ἰ γ μ α τ α (models)

Εἰδικώτερον «ὑπόδειγμα» εἶναι ἓν ἀπαγωγικόν σύστημα τοῦ ὁποῖου αἱ προτάσεις εἶναι μὲν δυνατὸν νά ἐπιβεβαιωθοῦν ἐκ τῆς ἐμπειρίας ἀλλὰ δὲν δύνανται νά διαφυσθοῦν ὑπ' αὐτῆς, ὡς θὰ ἔπρεπε νά συμβαίη μὲ τὰς προτάσεις τῆς οἰκονομικῆς θεωρίας. Κατὰ συνέπειαν, ἓν ὑπόδειγμα εἶναι μία κατασκευὴ περιορισμένης ἐμπειρικῆς σημαντικότητος καὶ μὴ δυναμένη νά ἐφαρμοσθῇ ἐπιτυχῶς διὰ προγνωστικούς σκοπούς. Ἀποτελεῖ μᾶλλον ἓν ἐρμηνευτικὸν ex post facto σχῆμα τὸ ὁποῖον παρουσιάζει κυρίως ἐνδιαφέρον διὰ τὴν κατανόησιν τῶν πραγματοποιηθεισῶν οἰκονομικῶν ἐξελίξεων, εἰς ἃς περιπτώσεις τὰ ἐμπειρικὰ δεδομένα ἐπαληθεύουν τοῦτο. Ἡ εἰδικὴ αὕτη ἔννοια τοῦ ὅρου «ὑπόδειγμα» διαφέρει βεβαίως οὐσιωδῶς τῆς συνήθως ἀποδιδόμενης ἔννοιαι τοῦ ὅρου τούτου εἰς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάλυσιν.

Πρέπει πάντως νά σημειωθῇ ὅτι ἡ κατὰ κανόνα χρησιμοποίησις τῶν ὑποδειγμάτων ὡς αὐστηρῶς ἐρμηνευτικῶν σχημάτων, ἀναφερομένων εἰς συγκεκριμέναις ἱστορικὰς περιπτώσεις, δὲν σημαίνει ὅτι ἀποκλείει τὴν χρησιμοποίησιν αὐτῶν εἰς τὴν οἰκονομικὴν πρόγνωσιν. Λαμβανόμενον ὅμως ὑπ' ὄψιν τῶν ἀδυναμιῶν τῶν ὑποδειγμάτων ἀπὸ λειτουργικῆς ἀπόψεως, μία τοιαύτη χρησιμοποίησις ἐξαρτᾶται οὐχὶ ἀπὸ αὐστηρῶς ἐπιστημονικὰ κριτήρια, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς ὑποκειμενικὰς ἀντιλήψεις τοῦ κατασκευαστοῦ τοῦ ὑποδείγματος ὅσον ἀφορᾷ τὴν πιθανότητα ἐφαρμογῆς τοῦ τελευταίου διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν δεδομένου προβλήματος οἰκονομικῆς προγνώσεως. Ὁ βαθμὸς ἐπιτυχούς ἐφαρμογῆς τοῦ ὑποδείγματος εἰς τὸ παρελθὸν ἐπηρεάζει βεβαίως τὴν πιθανότητα ἐκλογῆς του διὰ τὴν νέαν πρόβλεψιν, ἀλλὰ τοῦτο ἀποτελεῖ ἀνεπαρκὲς κριτήριον καταλληλότητος δεδομένου ὅτι αἱ οἰκονομικαὶ συνθήκαι εἶναι ἐνδεχόμενον νά ἔχουν ἐν τῷ μεταξύ μεταβληθῇ οὐσιωδῶς. Κατὰ συνέπειαν ἡ οἰκονομικὴ πρόγνωσις βάσει ὑποδειγμάτων εἶναι ὑποκειμενικοῦ χαρακτῆρος καὶ ἀποτελεῖ, ὡς λέγει ὁ συγγραφεὺς, μίαν τ ἔ χ ν η ν μᾶλλον παρὰ αὐστηρὰν ἐπιστημονικὴν διαδικασίαν.

Πρέπει νά σημειωθῇ ὅτι ἡ ἐμπειρικὴ σημαντικότης τῶν οἰκονομικῶν ὑποδειγμάτων περιορίζεται ἐτι περαιτέρω καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι τὰ ὑποδείγματα ταῦτα περιλαμβάνουν προτάσεις βασικοῦ χαρακτῆρος, δηλαδή προτάσεις μὴ δυναμένας νά ὑποβληθοῦν εἰς ἐμπειρικὴν δοκιμασίαν ἄνευ ὀρισμένων συμπληρωματικῶν διευκρινήσεων, ὀρισμῶν, κλπ. Τὰ ὑποδείγματα ταῦτα ὁ συγγραφεὺς χαρακτηρίζει ὡς βασικά, κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰ συμπληρωμένα ὑποδείγματα τὰ ὁποῖα ὀνομάζει ἐ π η υ ξ η μ ἔ ν α. Ἡ ἐπαύξησις τοῦ βασικοῦ ὑποδείγματος εἶναι ἀναγκαία διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῆς ἐμπειρικῆς δοκιμασίας αὐτοῦ. Εἶναι προφανές ὅτι, ἀναλόγως τῶν ἐκάστοτε συμπληρώσεων, τὸ βασικὸν ὑπόδειγμα εἶναι δυνατὸν νά ἐπαυξηθῇ κατὰ πολλοὺς τρόπους. Εἰς ἕκαστον βασικὸν ὑπόδειγμα ἀντιστοιχεῖ συνεπῶς μία ὀλόκληρος τάξις ἐπηυξημένων ὑποδειγμάτων. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ ἐπιβεβαίωσις ὑπὸ τῆς ἐμπειρίας ἐνὸς ἐπηυξημένου ὑποδείγματος δὲν συνιστᾷ

κατ' ανάγκην επιβεβαιώσιν και τοῦ βασικοῦ ὑποδείγματος, ἔκτος ἔαν εἶναι δυνατόν νά ἐπιβεβαιωθῶν πάντα τά ἐπηυξημένα ὑποδείγματα τῆς σχετικῆς τάξεως. Ἐπειδή τοῦτο δὲν εἶναι συνήθως εὐχερές λόγω τοῦ πλήθους τῶν δυνατῶν ἐπαυξήσεων, ἔπεται ὅτι τὰ βασικά ὑποδείγματα ἀπολαμβάνουν ἐνὸς σημαντικοῦ βαθμοῦ ἀνεξαρτησίας ἀπὸ τὰ ἐμπειρικά δεδομένα, πράγμα τὸ ὁποῖον συνιστᾷ περαιτέρω οὐσιώδη περιορισμὸν τῆς λειτουργικῆς σημαντικότητος αὐτῶν.

Ὡς παρατηρεῖ ὁ συγγραφεὺς, ἡ κατασκευὴ ὑπὸ τῶν οικονομολόγων ὑποδειγμάτων μᾶλλον παρὲ θεωριῶν ὀφείλεται και εἰς τὴν συνήθειαν τῆς χρησιμοποίησεως παραμέτρων ἀλλαγῆς (shift parameters) εἰς τὰς οικονομικὰς συναρτήσεις. Μία συνήθης οικονομικὴ παράμετρος (π.χ. ἡ ὀριακὴ ροπὴ πρὸς κατανάλωσιν) καθίσταται παράμετρος ἀλλαγῆς ἂν ἀναχθῆ εἰς μεταβλητὴν, ἂν δηλαδὴ ὑποθέσωμεν ὅτι δύναται νά λαμβάνη (εἰς τὴν δεδομένην οικονομικὴν κατασκευὴν) ὄχι μίαν συγκεκριμένην τιμὴν ἀλλὰ ἔν πληθος τιμῶν. Ὁ μετασχηματισμὸς μίᾳ συνήθους παραμέτρου εἰς παράμετρον ἀλλαγῆς ἐκφράζει τὴν ἀπόφασιν τοῦ κατασκευαστοῦ τοῦ ὑποδείγματος νά δεχθῆ ὅτι ἡ διάρθρωσις μὲ τὴν ὁποῖαν ἀσχολεῖται ὑπόκειται εἰς μεταβολάς. Ἡ εἰσαγωγὴ ὁμως παραμέτρων ἀλλαγῆς εἰς ἔν σύστημα συνεπάγεται κατ' ανάγκην τὴν ἀδυναμίαν διεξαγωγῆς συγκεκριμένου ἐμπειρικοῦ ἐλέγχου αὐτοῦ, εἰδικώτερον δὲ ἀποκλείει τὴν δυνατότητα ἀπορρίψεως τοῦ συστήματος και ἀπὸ μίᾳ ἀπόψεως, μετατρέπει τὴν ἔν λόγῳ «θεωρίαν» εἰς ὑπόδειγμα, δηλαδὴ εἰς μίαν κατασκευὴν δυναμένην μόνον νά ἐπιβεβαιωθῆ ex post ἀλλ' οὐχι και νά διαφευσθῆ. Εἰς τὴν πραγματικότητα, διὰ τῆς πρακτικῆς του ταύτης ὁ οικονομολόγος, ἀδυνατῶν κατὰ βάσιν νά προβῆ εἰς ἱκανοποιητικὸν προσδιορισμὸν τοῦ κοινωνικοῦ χώρου, ὀδηγεῖται εἰς περαιτέρω ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὴν λειτουργιστικὴν διατύπωσιν τῶν προτάσεων του και μειώνει ἐπιπερισσότερον τὴν ἐμπειρικὴν σημαντικότητά τῆς δραστηριότητός του.

Ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἔργου περιορίζεται κυρίως εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς μεθοδολογικῆς φύσεως τῆς συγκριτικῆς στατικῆς, δηλαδὴ εἰς τὴν ἀξιολόγησιν, ἀπὸ ἐμπειρικῆς ἀπόψεως, μίᾳ ἐκ τῶν πλέον βασικῶν μεθόδων ἐρεῦνης τοῦ οικονομολόγου. Τὰ κυριώτερα συμπεράσματα τῆς ἀναλύσεως ταύτης ἰσχύουν κατ' ἀναλογίαν και διὰ τὴν οικονομικὴν δυναμικὴν, καταλλήλως τροποποιούμενα. Ἐξ ἄλλου, μολοντί ἡ ἐπιχειρηματολογία τοῦ βιβλίου ἀφορᾷ κατὰ βάσιν εἰς τὴν ποιστικὴν ἀποψιν τῶν οικονομικῶν μεταβολῶν (δηλαδὴ εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς κατευσέως τῶν μεταβολῶν αὐτῶν), δύναται ἐπίσης νά ἐφαρμοσθῆ και εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς οικονομτρίας, ἧτις ἀσχολεῖται μὲ τὰς οικονομικὰς μεταβολὰς ἀπὸ ποιστικῆς ἀπόψεως.

Ἐκ τῆς ἀναλύσεως Παπανδρέου καθίσταται προφανές ὅτι οἱ οικονομολόγοι, κατὰ κανόνα, ὄχι μόνον δὲν ἀνταπεκρίθησαν εἰς τὰς προσδοκίας τῶν λειτουργιστῶν ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατασκευὴν πρακτικῶς χρησίμων θεωριῶν, ἀλλ' ἀντιθέτως διὰ τῆς κατασκευῆς ἀτελῶν βασικῶν σχημάτων, λαμβάνουν μίαν ὑποχωρητικὴν και ἀπομονωτικὴν στάσιν ἐναντι τοῦ ἐμπειρικοῦ ἐλέγχου τῶν προτάσεων των, μολοντί ὁ ἔλεγχος οὗτος ἀποτελεῖ τὸ τελικὸν κριτήριον ἀξιολογήσεως πάσης προσπάθειας εἰς τὸν τομέα τῶν ἐφηρμοσμένων ἐπιστημῶν. Ἡ ὀξεία κριτικὴ ἀνάλυσις τῆς πρακτικῆς ταύτης ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Παπανδρέου και ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἀσυνεπειᾶς μεταξύ τοῦ μεθοδολογικοῦ προσανατολισμοῦ τῶν οικονομολόγων και τῆς πρακτικῆς ἐπιστημονικῆς δραστηριότητος αὐτῶν, καθιστᾷ σαφές τὸ μέγεθος τῶν ὕφισταμένων δυσχεριῶν (ἰδίᾳ εἰς τὸν τομέα τῆς οικονομικῆς προγνώσεως) τὰς ὁποίας μᾶς ἠμπόδιζαν νά ἀντιληφθῶμεν ἐπαρκῶς αἱ ἐνθουσιώδεις ἐπαγγελίαι τῶν λειτουργιστῶν.

Πρὶν κλείσωμεν τὰς παρατηρήσεις μας ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀξιολόγησιν τῆς σημασίας τοῦ ὑπὸ κρίσιν ἔργου, εἶναι ἀνάγκη νά σημειώσωμεν ὅτι ἡ μελέτη αὐτοῦ ὀδηγεῖ ἀναποφεύκτως τὸν ἀναγνώστην εἰς τὴν διατύπωσιν ἐνὸς κρισίμου ἐρωτήματος: «Ποῖαι εἶναι, κατόπιν τῶν συμπερασμάτων τῆς ἀναλύσεως Παπανδρέου, αἱ προοπτικαὶ ἐξελίξεως τῆς οικονομικῆς ἐπιστήμης»;

Ὁ συγγραφεὺς ἀναγνωρίζων τὴν ἀδυναμίαν ἐφαρμογῆς ἐνὸς αὐστηροῦ κριτηρίου λειτουργικῆς σημαντικότητος διὰ τὸν ἔλεγχον τῶν οικονομικῶν κατασκευῶν, προτείνει τὴν χρησιμοποίησιν ἐνὸς ἐλευθεριωτέρου κριτηρίου σημαντικότητος τὸ ὁποῖον θὰ ἦτο περισσύτερον

προσηρμοσμένον πρὸς τὴν φύσιν τῆς οικονομικῆς ἐπιστήμης. Ἡ ἐνδιαφέρουσα αὕτη πρότασις δὲν πρέπει βεβαίως νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀποβλέπουσα νὰ δώσῃ ἔστω καὶ ἐμμέσως μίαν ὀριστικὴν ἀπάντησιν εἰς τὸ τεθὲν ἐρώτημα. Ἐξ ἄλλου δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἀναληφθῆ ἐντὸς τῶν πλαισίων τοῦ ἐν λόγῳ ἔργου (τοῦ ὁποίου ἐτονίσθη ἤδη ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπός), μία συστηματικὴ προσπάθεια διὰ τὴν διατύπωσιν ἰκανοποιητικῆς ἀπαντήσεως εἰς τὸ ὡς ἄνω ἐρώτημα. Τοιαύτη ἀπάντησις θὰ ἀπήτει ἀσφαλῶς τὴν συγγραφὴν ἐνὸς ἄλλου βιβλίου.

Κατὰ τὴν γνώμην μας οἰαδήποτε ἐρευνητικὴ προσπάθεια πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὕτην πρέπει ἀφ' ἐνὸς μὲν νὰ ἔχη ὡς ἀφετηρίαν τὰς διαπιστώσεις Παπανδρέου, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ λάβῃ ἰδιαιτέρως ὑπ' ὄψιν τὴν παρατηρούμενην κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ταχέϊον ἀνάπτυξιν τῆς κανονιστικῆς οικονομικῆς ἀναλύσεως (normative economics): Πρέπει νὰ σημειωθῆ ὅτι διὰ τὴν ἐμπειρικὴν ἀξιολόγησιν τῶν κανονιστικῶν συστημάτων—κατ' ἀντιδιαστολὴν πρὸς τὰ περιγραφικὰ τοιαῦτα τὰ ὁποῖα ὑποβάλλει εἰς ἔλεγχον ὁ καθηγητὴς Παπανδρέου—δὲν ἀπαιτεῖται ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ κριτηρίου σημαντικότητος κατὰ τὴν ἔννοιαν Samuelson—Friedman. Ὡς εἶδομεν, βασικὴ δυσχέρεια ἐφαρμογῆς τοῦ κριτηρίου τούτου εἶναι ἡ ἀδυναμία ἐπαρκoῦς προσδιορισμοῦ τοῦ κοινωνικοῦ χώρου ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ὑποτίθεται ὅτι ἰσχύει δοθεῖσα οικονομικὴ πρότασις. Εἰς τὴν περίπτωσιν ὁμοῦ τῶν κανονιστικῶν συστημάτων, ὁ προσδιορισμὸς τοῦ κοινωνικοῦ χώρου ἀποτελεῖ ἐν πολλοῖς προγραμματικὴν ἐπιδίωξιν τῆς οἰκονομικῆς ἀρχῆς, ὡς συμβαίνει π.χ. εἰς τὰ προγράμματα οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως (ἢ οἰκονομικῆς πολιτικῆς γενικώτερον) τὰ ὁποῖα ἀποσκοποῦν ἐνίοτε εἰς τὴν ἀναδιάρθρωσιν τῆς οἰκονομικοκοινωνικῆς ὀργανώσεως. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἡ ἐμπειρικὴ σημαντικότης τῶν οἰκονομικῶν προτάσεων τῶν περιεχομένων εἰς τὰ κανονιστικὰ συστήματα ἐμφανίζεται ὑπὸ ἔννοιαν οὐσιωδῶς διάφορον ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχον ἔννοιαν τῶν προτάσεων τῶν περιγραφικῶν συστημάτων.

Πρέπει νὰ σημειωθῆ ἐνταῦθα ὅτι ὁ καθηγητὴς Παπανδρέου, ἀντιλαμβανόμενος πλήρως τὴν σπουδαιότητα τῆς κανονιστικῆς ἀναλύσεως διὰ τὸ μέλλον τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης ἐξεδήλωσεν ἤδη ἠϋξημένον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν μελέτην τῶν σχετικῶν προβλημάτων, ὡς δεικνύουσιν τελευταῖα ἐργασίαι του ἐπὶ τῆς μεθοδολογίας τῆς οἰκονομικῆς πολιτικῆς (*).

Σημαντικὸν πλεονέκτημα τοῦ βιβλίου δύναται νὰ θεωρηθῆ ἡ συστηματικὴ παρουσίασις εἰς τὰ πρῶτα κεφάλαια τῶν βασικῶν ἔννοιῶν τῆς λογικῆς καὶ τῶν μαθηματικῶν, αἱ ὁποῖαι καθιστοῦν οὕτω εὐχερῆ τὴν κατανόησιν τῆς ἐπακολουθούσης ἐπιχειρηματολογίας. Ἡ ἐν λόγῳ παρουσίασις ἔχει ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὸν Ἕλληνα ἀναγνώστην, ὁ ὁποῖος δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ προσφύγῃ εἰς εἰδικὰ ἑλληνικὰ συγγράμματα πρὸς ἀπόκτησιν τῶν ἀπαραιτήτων τεχνικῶν γνώσεων. Πρέπει βεβαίως νὰ σημειωθῆ ὅτι ἡ μαθηματικὴ βραχυλογία τοῦ συγγραφέως καθιστᾷ ἀναγκαίαν τὴν προσεκτικὴν μελέτην τοῦ κειμένου καὶ ἀπαιτεῖ ποῖαν τινα ἐξοικείωσιν τοῦ ἀναγνώστου εἰς τὴν ἀφηρημένην σκέψιν. Ἐξ ἄλλου, τὰ κεφάλαια 6 καὶ 7, τὰ ὁποῖα συγκεντρῶνουν τὸ κύριον μέρος τῆς ἐπιχειρηματολογίας, θὰ ἀπαιτηθῆ ἐνδεχομένως νὰ μελετηθοῦν κατ' ἐπανάληψιν.

Περαίνοντες ἤδη τὸ παρὸν ἄρθρον, θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ τονίσωμεν ὅτι τὸ ἔργον τοῦ καθηγητοῦ Παπανδρέου δὲν ἀποτελεῖ μόνον σταθμὸν εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς συγχρόνου οἰκονομικῆς μεθοδολογίας, ἀλλ' ἀποτελεῖ ταυτοχρόνως καὶ οὐσιώδη συμβολὴν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἐπιστημολογίας γενικῶς, λόγῳ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς αὐτοῦ συνθέσεως καὶ τῆς ἀναλυτικῆς του τεχνικῆς, αἱ ὁποῖαι θὰ ἠδύναντο νὰ ληφθοῦν ὡς ὑπόδειγμα διὰ τὴν ἐξέτασιν μεθοδολογικῶν προβλημάτων ἀνωτάτου ἐπιπέδου καὶ εἰς ἄλλους τομεῖς ἐπιστημονικῆς δραστηριότητος.

Α. Α. Λάζαρης

1) Βλ. π.χ. Α. Παπανδρέου: «Μακροοικονομικὰ ὑποδείγματα καὶ οἰκονομικὴ πολιτικὴ». (*Ἀρχεῖον Κοινωνικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν 1960) καὶ «Προβλήματα πολιτικῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως» («Σπουδαί» 1960). Βλ. ἐπίσης Α. Παπανδρέου καὶ Α. Λάζαρη: «Τμηματικαὶ διαρθρώσεις εἰς τὴν κανονιστικὴν οἰκονομικὴν ἀνάλυσιν» («Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος» 28 Ἀπριλίου 1960).

Κ. Λ. Β. Μπαταλόγος: «Φορολογικά κίνητρα δι' οικονομική ανάπτυξιν». Ἀθή-
 ναι 1960. Ἀνάπτυγον ἐκ τοῦ τόμου «Ἡ οικονομική ἀνάπτυξις τῆς Ἑλλάδος» τῆς Ἑλ-
 ληνικῆς Ἑταιρείας Οἰκονομικῶν Ἐπιστημῶν.

Εἰς οἰκονομίας στηριζόμενας ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ἡ δη-
 μιουργία διακριτικοῦ φορολογικοῦ ἢ πιστωτικοῦ καθεστώτος ὑπὲρ ὀρισμένων οἰκονομικῶν
 δραστηριοτήτων ἐξασφαλίζει αὐτομάτως τὴν πρὸς τοὺς τομείς τούτους στροφὴν τῆς ἐπιχει-
 ρηματικῆς δράσεως καὶ ἀναπληροῖ ἐν τινὶ μέτρῳ τὸν προγραμματισμὸν τῶν συγκεντρωτι-
 κῶν οἰκονομῶν. Κατὰ τὴν μεταπολεμικὴν ἰδίᾳ περίοδον, παραλλήλως πρὸς τὴν ἀναγνωρι-
 σθεῖσαν δυνατότητα τοῦ κράτους ὅπως ἐπεμβαίη διὰ τῶν δημοσίων δαπανῶν ἢ τῶν ἐπεν-
 δύσεων εἰς τὸν ἐπιπλεονεκτήσαντα τῆς ἀπασχολήσεως ἢ εἰς τὴν διάρθρωσιν τῆς οἰκονομίας, ἐγένετο
 ἀποδεκτὴ ἢ διὰ τῶν δημοσίων ἐσόδων ἀσκήσις κατευθυντηρίου πολιτικῆς. Ἐντὸς τοῦ πλαι-
 σίου τῶν θεωρητικῶν αὐτῶν ἀρχῶν ὁ συγγραφεὺς, ἀφοῦ διερευνᾷ τὰς μεταπολεμικὰς διεθνεῖς
 ἀναζητήσεις μὲσον πρὸς ἐπιτάχυσιν τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ τὰ ἐφαρμοσθέντα ἀνά-
 λογα μέτρα ἐν Ἑλλάδι, τῶν ὁποίων αἰτιολογεῖ τὴν μικρὰν ἀποτελεσματικότητα, ἐξετάζει
 τὰ κατὰ τὴν γνώμην του πρόσφορα φορολογικὰ κίνητρα διὰ τὰς συνθήκας τῆς ἑλληνικῆς οἰ-
 κονομίας. Ἐν πρώτοις διαγράφει τὸ πλαίσιον τῶν γενικωτέρων ἀντικειμενικῶν καὶ ψυχολογι-
 κῶν παραγόντων διὰ τὴν ἀσκήσιν ἐπιτυχοῦς πολιτικῆς κινήτρων καὶ ἐν συνεχείᾳ προβαίνει
 εἰς ὀρισμένας προτάσεις θεσπίσεως φορολογικῶν κινήτρων, πέραν ἐκείνων τὰ ὅποια υἰοθέ-
 τησεν ἡδὴ ἢ ἐπίσημος πολιτικὴ, βάσει μελέτης ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ καθηγη-
 τοῦ κ. Ι. Κούλη, εἰς τὴν ὁποίαν μετέιχε καὶ ὁ συγγραφεὺς. Τὰ προτεινόμενα ὑπὸ τοῦ κ.
 Μπανταλόγου φορολογικὰ κίνητρα, εἰς τὴν αὔξισιν τῆς ἀποταμιεύσεως, εἰς τὴν ἐπένδυσιν,
 εἰς τὴν παραγωγικότητα, εἰς τὴν προσέλευσιν ξένων κεφαλαίων κ.λ.π., δέον νὰ τύχουν τῆς
 ἰδιαίτερας προσοχῆς τῶν οἰκονομικῶν ἀρχῶν, δοθέντος ὅτι χαρακτηρίζονται ἀπὸ πρακτικὸν
 πνεῦμα καὶ συγχρόνως ἐλέγχονται ἐκ τῆς ἀναλόγου ἐφαρμογῆς των εἰς ἄλλας χώρας.

Εἶναι ἀληθές, ὑποσημαίνεται ἄλλωστε τοῦτο καὶ ὑπὸ τοῦ συγγραφέως, ὅτι προϋπό-
 θεσις ἐφαρμογῆς ἐπιτυχῶν φορολογικῶν κινήτρων εἶναι ἡ παντελής ἐκλειψις τῆς φοροδια-
 φυγῆς, ἢ ὑπαρξίς τῆς ὁποίας ἐξουδετερώνει οἰαδήποτε διακριτικὴν μεταχείρισιν. Ἐπὶ πλέον,
 νομιζόμεν ἢ ἐπιτυχία τῶν φορολογικῶν κινήτρων ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς κατὰ τὸ δυνατόν μεγί-
 στης ἐξειδικεύσεως των, πρὸς ἐπιδίωξιν πρακτικῶν σκοπῶν. Ἡ μέγρι τοῦδε ἀποτυχία τῶν
 ἐν Ἑλλάδι κινήτρων ὀφείλεται εἰς τὴν ἀρνητικὴν ἀντιμετώπισιν ἀφορτέρων τῶν παραγόν-
 των τούτων. Τέλος, σκόπιμον θεωροῦμεν νὰ ὑπομνήσωμεν ὅτι προέχουσιν θέσιν εἰς τὰ φορο-
 λογικὰ κίνητρα δέον νὰ καταλαμβάνη ἢ πολιτικὴ ἀνασχέσεως τῶν περιφερειακῶν διαφορο-
 ποιήσεων, τὰς ὁποίας ἀναμφίβολως πιστεύομεν ὅτι δὲν θεωρεῖ ἀποτρεπομένας ὁ συγγρα-
 φεὺς διὰ τῶν ἰσχυρῶν μέτρων προστασίας τῆς ἐπαρχιακῆς βιομηχανίας παρ' ἡμῖν.

Ἄθ. Π. Κανελλόπουλος

Δ ρ ο ς H e l m u t L i p f e r t : Devisenhandel, Devisengeschäfte der Banken
 Exporteure und Importeure. Σελίδες 208, τιμὴ 14,80 Γερμ. μάρκα. Ἐκδόσεις
 Fritz Knapp Frankfurt/Main.

Ὁ συγγραφεὺς ἔχων ἴδιαν πείραν τῶν χρηματιστηριακῶν ἐργασιῶν ἀνέλαβε
 μὲ τὸ βιβλίον του, τὴν προσηπάθειαν μιᾶς ἐκτενοῦς ἐκθέσεως καὶ ἀναλύσεως τοῦ
 ἐμπορίου συναλλάγματος τῆς σήμερον. Παρὰ τὴν ἐξαιρετικὴν πληρότητα τοῦ ἔρ-
 γου του εἰς γεγονότα καὶ παραδείγματα, ὁ συγγραφεὺς, ἐπιτυχάνει νὰ μὴ θυ-
 σιάσῃ εἰς τὴν τάξιν, τὴν ἐπιστημονικὴν του ἀξίαν. Εἰς τὸ τελευταῖον κεφάλαιον
 ὁ Δρ Λίπφερτ ὑποβάλλει προτάσεις σχετικὰς μὲ τὴν ἐφαρμοστέαν πολιτικὴν ἐπὶ
 τῆς ἐμπορίας συναλλάγματος. «Τὸ κεντρικὸν σημεῖον, ὑπογραμμίζει ὁ συγγρα-
 φεὺς, τῆς μελλοντικῆς πολιτικῆς τῶν Εὐρωπαϊκῶν Χαρῶν μὲ σχετικῶς σκληρὰ
 νομίσματα, ἀποτελεῖ τὸ πρόβλημα τῆς ἐνώσεως τῶν σκληρῶν καὶ μαλακῶν κατη-
 γοριῶν τοῦ ἴδιου νομίσματος εἰς ἓνα ἐνιαῖον νόμισμα διὰ τὰς τρεχούσας σχέσεις
 πληρωμῶν».

νομίες, ή αὐτονομία τοῦ κράτους καί ὁ ἱστορικός ὕλισμός, ή προβληματική τῆς μικτῆς οἰκονομίας, ὁ ὀλοκληρωτισμός ὡς δεσποτισμός τοῦ κεφαλαίου κ.λ.π.

Εἶναι ἤδη γνωστόν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἔχει ἰδιαιτέρως ἐγκύψει εἰς τὰ προβλήματα τῆς «μαρξιστικῆς κοινωνιολογίας» καί τῆς προλεταριακῆς ἐπαναστάσεως, ὡς ἀποδεικνύει σειρά ἔργων του, δημοσιευθέντα ἐν Ἑλλάδι καί Γαλλίᾳ. Ἡ πλήρης ὁμως ἐνημέρωσις του ἐπὶ τῶν βαθυτέρων κοινωνιολογικῶν προβλημάτων πέραν ἀπὸ τὴν διαμάχην τῶν κειμένων ἢ τοῦ κοινωνιολογικῶς ἐντοπισμένου φαινομένου τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος, παρέχει τὴν βεβαιότητα ὅτι ὁ συγγραφεὺς δύναται νὰ κινηθῆ ἀνέτως καί νὰ ἀναπτύξῃ ἐπιτυχῶς καί ἄλλης φύσεως κοινωνιολογικά θέματα θεωρητικῆς ἢ ἐφηρμοσμένης φύσεως. Τὸ Κέντρον Κοινωνικῶν Σπουδῶν τῆς Ἐνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς ἐπραγματοποίησεν ἐκδοτικὴν καί ἐπιστημονικὴν ἐπιτυχίαν μὲ τὴν συμπερίληψιν εἰς τὰς ἐκδόσεις του τοῦ ἔργου κ. Κ. Παπαϊωάννου.

Α. Π. Κανελλόπουλος

Γ. Χ. Γραμματοπούλου : «Ὁ Σύγχρονος συνεργατισμός ἀλλαχοῦ καὶ παρ' ἡμῖν. Συμβολὴ εἰς τὴν θεωρίαν καί τὴν πράξιν». Ἀθῆναι 1960.

Τὴν οικονομικὴν σημασίαν τοῦ συνεργατισμοῦ καί τὸν ρόλον του εἰς τὴν σύγχρονον οἰκονομίαν, ἰδίᾳ πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ὑπερπηδήσεως ἐνδογενῶν οἰκονομῶν τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ συστήματος ἀναπτύσσει εἰς τὴν ἐκ 500 καί πλέον σελίδων ἔργασίαν του ὁ κ. Γ. Χ. Γραμματόπουλος. Ἡ ἀνάλυσις τοῦ θεσμοῦ καί τῆς ἱστορίας του, ἢ προβληματικῆ τῶν συνεταιρισμῶν εἰς τὸ πρακτικὸν καὶ θεωρητικὸν πεδίον, αἱ συνεταιριστικαὶ ἐνώσεις, ἢ χρηματοδότησις των καί ἡ ἐν γένει συμμετοχὴ τῶν συνεταιρισμῶν εἰς τὴν οικονομικὴν ζωὴν ἐπιχειροῦνται μὲ συστηματικὸν τρόπον καί ἐπιστημονικὴν εὐσυνειδησίαν, ἰδιαίζον χαρακτηριστικὸν τῆς ὁποίας εἶναι ἡ πλουσία βιβλιογραφία, ἐπὶ τοῦ θέματος. Ἀνεξαρτήτως ὑπερβολῶν τινων, ἀναφερομένων εἰς τὴν ἀποτελεσματικότητά των συνεταιρισμῶν καί εἰς τὸν ἀνατιθέμενον εἰς αὐτοὺς ρόλον τῆς ἐνιαίας καθολικῆς διαχειρίσεως τῶν ἀγορικῶν προϊόντων, τὸ ἔργον, ὑπαισερχόμενον καί εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν ἑλληνικῶν συνθηκῶν, διέπεται ἀπὸ μίαν, θὰ ἔλεγέ τις, μεταφυσικὴν πίστιν πρὸς τὴν συνεταιριστικὴν ἰδέαν χωρὶς παρ' ὅλα ταῦτα νὰ ἑλλείπῃ ἱκανοποιητικὴ ἐπιχειρηματολογία πρὸς ὑποστήριξίν της. Οὐσιώδεις πάντως διαφωναί δύνανται νὰ διατυπωθῶν εἰς πρὸς τὴν ἀποψιν τοῦ συγγραφέως ὅτι ἡ συνεταιριστικὴ ὀργάνωσις δέον νὰ ἀποτελέσῃ τὴν ὑποδομὴν τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἑλλάδος. Πέραν τοῦ ὅτι ἡ ὑποδομὴ τῆς οικονομικῆς ἀναπτύξεως εἶναι θέμα κοινωνικοοικονομικοῦ συστήματος καί γενικωτέρων ὀργανωτικῶν ἀρχῶν, κειμένων πέραν τῆς συνεταιριστικῆς ἰδέας, εἰδικῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχει μόνον σημασίαν ὁ θεσμός ὡς τοιοῦτος, ἀλλὰ καί ἡ ἐπ'ἀνδρωσίς του μὲ τὸ πρόσφορον ἔμψυχον ὕλικόν, τὸ ὁποῖον εἶναι φυσικὸν νὰ σπανίξῃ ὡς ἄλλωστε συμβαίνει εἰς ὄλους τοὺς τομεῖς προκειμένου περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου παράγοντος.

Α. Π. Κ.

Godfrey Croft W. and R. Chambers : *The Management Counselor Speaks to You*, 15 σελλίδια.

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐνδιαφέρει τὸν μικρὸν ἐπιχειρηματίαν ὁ ὁποῖος ἀντιμετωρίζει ὀργανωτικὰ προβλήματα καί ἐν τούτοις διστάζει νὰ προσλάβῃ, συμβούλους διὰ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐπιχειρήσεώς του. Ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτει εἰς πολὺ γενικὰς γραμμάς μεθόδους βελτιώσεως τῆς ἀποτελεσματικότητος εἰς ὄλους σχεδὸν τοὺς κλάδους τῆς ἐπιχειρηματικῆς δραστηριότητος. Ὁ κ. Κρόφτ σημειώνει τὴν μεγαλυτέραν του ἐπιτυχίαν εἰς τὰ κεφάλαια εἰς τὰ ὁποῖα ἀσχολεῖται μὲ τὰ κυρίως πρακτικὰ ζητήματα τὰ σχετικὰ μὲ τὸν χειρισμὸν τῶν ἀποθεμάτων.

Α. Κ.

* Αχιλλέως Γρηγορογιάννη: «Η οικονομική ανάπτυξις τῆς Ἑλλάδος», Ἀθήναι 1959, σελ. 127.

Ὁ ἀνά χειράς τόμος εἶναι ἐξόχως ἐνδιαφέρων, ὅπως ἄλλωστε δλα τὰ δημοσιεύματα τοῦ κ. Ἀχ. Γρηγορογιάννη. Τὸ γλαφυρὸν ὕφος τοῦ συγγραφέως, ἡ ἱκανότης συνθετικῆς περιγραφῆς καὶ τοποθετήσεως τῶν προβλημάτων εἰς μίαν καθολικὴν ἔκφρασιν καθιστοῦν τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τοῦ νέου του βιβλίου πραγματικὴν ἀπόλαυσιν διὰ τὸν ἀναγνώστην. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὅτι τὰ ἀναμφισβήτητα αὐτὰ πλεονεκτήματα ἔχουν πραγματοποιηθῆ εἰς βάρος ἄλλων ἰδιοτήτων τοῦ βιβλίου καὶ εἰδικώτερον εἰς βάρος τοῦ ἀναλυτικοῦ βάθους καὶ τῆς συμμετρίας ἐπιχειρηματολογίας καὶ συμπερασμάτων. Αἱ συγκεκριμέναι προτάσεις διὰ τὴν ἔξοδον τῆς χώρας ἐκ τοῦ φαύλου κύκλου τῆς οικονομικῆς πένιας καὶ κοινωνικῆς καθυστερήσεως δὲν ἀνταποκρίνονται πρὸς τὸ βάρος τῆς κατηγορηματικῆς προστακτικῆς ἢ ὅποια ἀναδύεται ἐκ τῆς ἐκ πρώτης ὄψεως τοποθετήσεως τοῦ προβλήματος.

Πράγματι, ὁ ἀνά χειράς τόμος, (θὰ ἐπακολουθήσῃ καὶ ἕτερος), ἀποτελεῖ, ἐάν εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῆ, μίαν σκιαγράφην τῆς ἰδιομόρφου οικονομικῆς καθυστερήσεως τῆς χώρας.

Ὁ συγγραφεὺς ἤδη ἀπὸ τῶν πρώτων σελίδων τῆς εἰσαγωγῆς του θέτει τὸν ἀναγνώστην πρὸ τοῦ προβλήματος τῆς καθολικῆς ἀνελλίξεως τοῦ ἔθνικου μας βίου καὶ τοῦ παρουσιάζει τὴν προβληματικὴν τοῦ θέματος ἐντὸς τῶν τελευταίων ἐξελλίξεων τῶν διεθνῶν σχέσεων καὶ ἰσοροπιῶν. Καὶ ἄπο αὐτὴν τὴν ἀποψιν προσφέρει εἰς τοὺς ἀναγνώστας του καὶ εἰς τοὺς ὀπωσδήποτε ἀσχολουμένους μὲ τὸ πρόβλημα τῆς ἀναπτύξεως τῆς χώρας, τὴν ἀνεκτίμητον καὶ πρωτότυπον ὑπηρεσίαν τῆς διὰ πρώτην φοράν ἀντιμετωπίσεως τοῦ προβλήματος τούτου ὑπὸ τὴν καθολικὴν του ἔκφρασιν ὡς ἱστορικοῦ, γεωπολιτικοῦ καὶ κοινωνικοπνευματικοῦ φαινομένου. Οὕτω, ἡ ἀξία τοῦ βιβλίου ἔγκειται κυρίως εἰς τὴν προβολὴν τῆς γενικώτερας προβληματικῆς τῆς πάθογενείας τοῦ ἑλληνικοῦ προβλήματος, ἡ ὅποια πρέπει καὶ δύναται νὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἀφειρηρίαν τῆς λεπτομεροῦς καὶ συγκεκριμένης ἀναλυτικῆς θεωρήσεώς του. Θὰ ἠδύνατο νὰ εἶπῃ τις ὅτι, μὲ ὀρισμέναις τροποποιήσεσι καὶ παραλείψεσι, ὁλόκληρος ὁ τόμος θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτελέσῃ τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ γενικὸν μέρος ἐνὸς βιβλίου τὸ ὅποιον θὰ ἐξήντλει τὰ ἐπὶ μέρους προβλήματα τὰ ὅποια συνθέτουν καὶ ὡς τάσις ἔθνικου βίου καὶ ὡς ἰδιομορφία λαοῦ ἀλλὰ καὶ ὡς ἀκολουθηθεῖσα μέχρι σήμερον πολιτικὴ, τὴν γενικὴν εἰκόνα τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνικῆς καθυστερήσεως τῆς χώρας μας.

Ἡ πεμπτούσια τοῦ περιεχομένου τοῦ βιβλίου δίδεται ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἤδη ἀπὸ τοῦ εἰσαγωγικοῦ κεφαλαίου ὡς ἐξῆς περίπου:

Μετὰ τὴν ἀποκοπὴν τοῦ ἔθνους ἀπὸ τὸν καθιερωμένον ἀνατολικομεσογειακὸν του περίγυρον, συνεπείᾳ τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς καὶ τὸν περιορισμὸν του εἰς τὰ σημερινὰ γεωγραφικὰ καὶ οικονομικὰ σύνορα, αὐτομάτως ἐδημιουργήθη ἡ ἀνάγκη μετασχηματισμοῦ τοῦ ἔθνικου βίου ὑπὸ τὴν ἔννοιαν μεταβολῆς τῶν ὄρων τῆς κοινωνικοοικονομικῆς καὶ πολιτικοπνευματικῆς συνθέσεως καὶ γεωπολιτικῆς κατευθύνσεως. Πλὴν ὅμως λόγῳ διεθνῶν γεγονότων καὶ μεταβολῶν ὅσον καὶ ἐξ αἰτιῶν ἀναφερομένων εἰς τὴν κοινωνικὴν μας διάρθρωσιν ὁ μετασχηματισμὸς αὐτὸς ὄχι μόνον δὲν ἐπραγματοποιήθη ἀλλὰ ἡ ἑλληνικὴ κρίσις ἐνετάθη εἰς βάθος καὶ εἰς ἔκτασιν. Οὕτω «τὸ ἔθνος δίδει τὴν ἐντύπωσιν ὅτι, εὐρεθὲν εἰς μίαν καμπὴν τῆς νεωτέρας ἱστορικῆς του διαδρομῆς δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ εὕρῃ διέξοδον». Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

1) Ἡ χώρα μας ἐξακολουθεῖ νὰ σύρῃ τὸ βάρος τῆς οικονομικῆς τῆς ὑπαναπτύξεως καὶ τῶν πρὸς αὐτὴν ἀντιστοιχοῦσῶν κοινωνικῶν σχέσεων, αἱ ὅποια ἔν πολλοῖς κατήντησαν νὰ εἶναι ἐξόχως παρασιτικά.

2) Ἡ Ἑλλάς εὐρίσκειται μόνιμως εἰς μίαν κατάστασιν γεωπολιτικῆς ἀβεβαιότητος καὶ ἀδυναμίας, τῶν ὁποίων τὰ τραγικώτερα συμπτώματα ὑπῆρξαν ὁ

τελευταίος ἐμφύλιος πόλεμος καὶ ἡ λύσις ἡ ὁποία ἐδόθη εἰς τὸ Κυπριακὸν καί,
3) Ὁ πολιτικὸς συντηρητικὸς ἐπεκράτησε πλέον ὀριστικῶς οὕτω δὲ καὶ
ἡ κοινωνικὴ δημοκρατία ἐστερεύει καὶ ἡ γενικωτέρα πνευματικὴ ἀνάπτυξις τοῦ
ἔθνους ἀνεχαιτίσθη.

Ἡ παλινδρομικὴ ὁμως αὕτη πορεία τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους δύναται
νὰ μετατραπῆ εἰς οὐσιαστικὴν πρόοδον, ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν τῆς
καθολικῆς μεταβολῆς τῶν οικονομικοκοινωνικῶν, γεωπολιτικῶν καὶ πολιτικοπνευ-
ματικῶν ὄρων καὶ σχέσεων, οἱ ὁποῖοι διέπουν τὴν ἐθνικὴν ζωὴν Ἀπαιτεῖται
πρὸς τοῦτο ριζικὴ μεταβολὴ ἱστορικοῦ προσανατολισμοῦ, ἡ ὁποία, ἐν τελικῇ ἀνα-
λύσει, σημαίνει τὴν θεμελίωσιν ἐνὸς νέου ἐθνικοῦ ἰδανικοῦ εἰς ἀντικατάστασιν
τῆς Μεγάλης Ἰδέας.

Ἡ μεταβολὴ καὶ ἡ διαμόρφωσις ἐνὸς νέου ἐθνικοῦ βίου δὲν εἶναι δυνατόν
νὰ εἶναι ἔξω τῆς καθολικῆς ἱστορικῆς ἐξελιξεως τῆς ἐποχῆς μας. Παρὰ τὸ γεγο-
νὸς ὅτι ἐκάστη χώρα παρουσιάζει τὴν ἰδικὴν τῆς ἰδιόμορφον προβληματικὴν, ἡ
προσθευτικὴ πορεία τοῦ ἑλληνισμοῦ θὰ εἶναι τμῆμα τῆς γενικωτέρας ἀνοδικῆς
διαδικασίας τῶν περισσotέρων καθυστερημένων λαῶν. Καὶ ἡ πορεία αὕτη, μα-
κρὰν κάθε διακρίσεως μεταξὺ ἀριστερᾶς καὶ δεξιᾶς, καθορίζεται ἀπὸ τὸ ζεῦγμα
Δημοκρατία—Ἐπιστήμη. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ κοινωνικοῦ βίου γονιμοποιεῖται μὲ τὴν
κατάκτησιν τῶν ἀγαθῶν τοῦ συγχρόνου πνευματικοῦ καὶ ὕλικοῦ πολιτισμοῦ ὑπὸ
τοῦ συνόλου τοῦ λαοῦ καὶ ἐξασφαλίζεται μὲ τὴν ἐφαρμογὴν εἰς τὸ ἀκέραιον τῆς
συγχρόνου ἐπιστήμης, τῶν τεχνικῶν ἐφαρμογῶν καὶ τῆς οικονομικῆς καὶ κοινωνι-
κῆς ὀργανώσεως.

E. A. A.

Χρ. Κουβοπούλου: Λογιστικαὶ Ἀσκήσεις. Ἀθῆναι 1960, τεύχη α' καὶ β', σελ. 84
καὶ 122.

Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ διακεκριμένου ἐπιστήμονος καὶ Ἐπι-
μητοῦ τῆς Λογιστικῆς εἰς τὴν Ἀνωτάτην Βιομηχανικὴν Σχολὴν Πειραιῶς κ. Χρ. Κουβο-
πούλου δύο τεύχη λογιστικῶν ἀσκήσεων μὲ λίαν ἐνδιαφέρουσαν ὕλην. Τὸ α' τεύχος ἐκυκλο-
φόρησεν ἤδη εἰς δευτέραν ἔκδοσιν, ἐπιτυχημένην καὶ βελτιωμένην.

Ὁ κ. Κουβόπουλος προέβη εἰς αὐστηρὰν ἐπιλογὴν τῶν ἀσκήσεων, ὥστε νὰ καλύ-
πτουν αὐτὰ πᾶσας τὰς ἐν τῇ πράξει παρουσιαζομένας περιπτώσεις. Αἱ ἀσκήσεις αὗται,
ἐκδοθεῖσαι πρὸς χάριν τῶν φοιτητῶν τῆς Ἀνωτάτης Βιομηχανικῆς Σχολῆς, ἔνθα ὁ συγγρα-
φεὺς εἶναι ἐντεταλμένος νὰ διδάσκη τὴν ἐφηρμοσμένην λογιστικὴν, ἀποτελοῦν ἀριστον καὶ
μοναδικὸν ἴσως βοήθημα, οὐ μόνον διὰ τοὺς φοιτητὰς τῆς Σχολῆς ταύτης, ἀλλὰ καὶ διὰ
πάντα ἀσχολούμενον μὲ τὴν Λογιστικὴν.

N. X. T.

Ἰωάννου Ν. Κούλη: Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν σύγχρονον θεωρίαν περὶ φόρου. Ἀθῆναι,
1960, σελ. 48.

Ὑπὸ τὸν ἄνω τίτλον ἐξεδόθη ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κούλη τεύχος περιλαμβάνον
τρία μαθήματα γενομένα κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κέντρου Παραγωγικότητος
εἰς τὸ ὑπ' αὐτοῦ ὀργανωθὲν «Σεμινάριον Μετεκπαιδεύσεως Ὑπαλλήλων Ὑπουργείου Οἰκο-
νομικῶν».

Τὸ τεύχος περιλαμβάνει τρία κεφάλαια, τὰ ἑξῆς: 1) Ὁ φόρος ὡς ἀπαραίτητον στοι-
χεῖον διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ Κράτους δικαίου καὶ τοῦ κοινωνικοῦ Κράτους. 2) Ἐννοια,
φύσις καὶ σύγχρονοι σκοποὶ τοῦ φόρου. 3) Τὸ φορολογικὸν σύστημα ὡς συνέπεια τῆς
ἀνάγκης συνυπάρξεως ἀμέσων καὶ ἠμέσων φόρων.

Ἡ περισπούδαστος αὕτη μελέτη ἐνδιαφέρει πάντα ἀσχολούμενον μὲ τὴν Δημοσίαν
Οἰκονομικὴν καὶ ἰδιαιτέρως τοὺς Οἰκονομικοὺς Ὑπαλλήλους.

N. X. T.

Φ. Θεολόγου - Γ. Καρυστινοῦ: Φορολογία εἰσοδήματος ἐκ μισθω-
τῶν ὑπηρεσιῶν, Ἀθήναι 1960, σελ. 260.

Ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐξεδόθη ὑπὸ τῶν διακεκριμένων ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν κ.κ. Θεολόγου καὶ Καρυστινοῦ ἀξιόλογος μελέτη ἐνδία φέρουσα πάντας τοὺς περὶ τὰ φορολογικὰ ἀσχολουμένους (οἰκονομικούς ὑπαλλήλους, ἐπιχειρηματίαι, δικηγόρους, λογιστὰς κ.λ.π.).

Τὸ ἔργον ἀποτελεῖ ἐρμηνεῖαν τῶν διατάξεων τοῦ φορολογικοῦ νόμου ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἰσχυροῦσης διοικητικῆς καὶ δικαστηριακῆς νομολογίας. Ἡ μεθοδικὴ κατὰ τάξιν τῆς ὕλης καὶ τὸ γλαφυρὸν ὕφος τῶν συγγραφέων προσδίδει ἰδιαιτέραν ἀξίαν εἰς τὸ ἔργον καὶ συνιστᾶται ἐνθέρμως εἰς ὄλους τοὺς περὶ τὰ φορολογικὰ ἀσχολουμένους καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τοὺς οἰκονομικούς ὑπαλλήλους, τοὺς λογιστὰς καὶ τοὺς ἐργοδότες.

Εἰς ἰδιαιτέρον κεφάλαιον παρατίθενται αἱ ἰσχύουσαι διατάξεις κωδικοποιημένα. παρατίθενται δὲ καὶ ἀναλυτικοὶ πίνακες ἐξευρέσεως τοῦ φόρου.

N. X. T.

Κωνστ. Γερ. Γιαννόπουλου, δικηγόρου: «Ἡ Διαφήμισις ἐξ ἀπόψεως Φορολογικοῦ Δικαίου». Ἀθήναι 1959, σελ. 44.

Γιὰ πρώτη φορά ἐκδίδεται ἕνα μελέτημα περὶ τῆς θέσεως τῆς διαφωτίσεως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν νομολογίαν. Ἐξαιρετικὸς μελετητὴς ὁ δικηγόρος κ. Κων. Γ. Γιαννόπουλος μᾶς δίδει εἰς τὸ ὀλιγοσέλιδον, ἀλλὰ μεστὸν στοιχείων τεύχος «Ἡ Διαφήμισις ἐξ ἀπόψεως Φορολογικοῦ Δικαίου» μίαν πλήρη εἰκόνα τῶν νομικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν ὀλοὴν αὐξανομένην ἀνάμειξιν τῆς Διαφήμισεως καὶ τῶν Δημοσιῶν Σχέσεων εἰς τὴν οἰκονομικὴν καὶ κοινωνικὴν ζωὴν τῆς χώρας. Ὁ κ. Γιαννόπουλος δὲν τοποθετεῖ ἀπλῶς τὰ προβλήματα ἀλλὰ κρίνει καὶ προτείνει ἐπιτυχεῖς λύσεις. Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Γιαννοπούλου ἀποτελεῖ τὸ ἀπαραίτητον συμπλήρωμα τῆς βιβλιοθήκης κάθε διαφημιστοῦ, διαφημιζομένου καὶ ἀσχολομένου μετὰ τὰς λειτουργίας τῆς Δημοσιότητος.

M. B. Π.

Edward Nevin: Textbook of Economic Analysis. Ἐκδόσεις: Μακμίλλαν. Τιμὴ 18 σελλίνια.

Τὸ πρόβλημα τὸ ὁποῖον ἀντιμετωπίζουν οἱ συγγραφεῖς ἐγχειριδίων εἶναι τὸ πῶς θὰ συμβιβάσουν τὴν ἐπιθυμίαν νὰ εἶναι σύγχρονοι, μετὰ τὸν κίνδυνον νὰ ἐμφανίσουν σοβαρὰν προχειρότητα. Ἡ πάλιν αὕτη παρατηρεῖται καὶ εἰς τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ κ. Νέβιν. Ὁρισμένα κεφάλαια, κυρίως δὲ τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὸν πληθωρισμὸν καὶ τὸν ἀντιπληθωρισμὸν, προσαρμοζόμενα πρὸς τὸν ρυθμὸν τῆς ἐποχῆς. Τὸ μεγαλύτερον τμήμα τοῦ βιβλίου φαίνεται πάντως συντεταγμένον προπολεμικῶς. Τὸ κεφάλαιον π.χ. τῶν μισθῶν ἀναφέρεται ἀποκλειστικὰ εἰς τὸν μεταπολεμικὸν πληθωρισμὸν ὡς οὗτος ἐπηρεάσθη ἀπὸ τὸν δείκτην τιμῶν. Ὁ συγγραφεὺς ἰσχυρίζεται ὅτι ὑπάρχουν ὀρισμένα ὄρια πέραν τῶν ὁποίων δὲν δύναται οὔτε μία ἰσχυρὰ ἐργατικὴ ἔνωσις νὰ αὐξήσῃ τοὺς μισθοὺς τῶν μελῶν τῆς, διότι πέραν ἐνὸς ὀρισμένου σημείου οἱ ἐργοδοταὶ δὲν θεωροῦν συμφέρουσαν τὴν καταβολὴν μεγαλυτέρου μισθοῦ. Ἀσφαλῶς ὅμως αἱ ἐπικρατοῦσαι μεταπολεμικῶς συνθήκαι δὲν ἐπιτρέπουν τὴν ὑπαρξίν τοιούτων ὀρίων, διότι εἶναι εὐκολώτατον διὰ τοὺς ἐργοδότες νὰ προσθέτουν οἰανδήποτε αὐξήσιν τοῦ μισθολογίου εἰς τὴν τιμὴν τοῦ ὑπ' αὐτῶν παραγομένου προϊόντος. Ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ τὸ βιβλίον εἶναι συντεταγμένον κατὰ τρόπον εὐκόλως κατανοητὸν χωρὶς περιττολογίας.

A. Π. Κ.

Δ η μ. Π. Παπαναστασίου, Γεωπόνου—Τεχνολόγου, Διπλωματούχου Σχολής Τεχνολογίας και Οικονομίας Τροφίμων του Ίνστιτούτου Τεχνολογίας Τροφίμων τῆς Ρώμης : «Αἱ Βιομηχανία Τροφίμων—Ἡ Βιομηχανία Κουσερβῶν». Τόμος Α΄ : Γενική Κουσερβοποιία Τροφίμων, σελ. 284, Ἀθήναι, 1959.

Ἐνα βιβλίον πραγματικά πολύτιμον προσέφερεν εἰς τὸν τεχνικὸν καὶ ἰδιαιτέρως εἰς τὸν βιομηχανικὸν κόσμον, ἀκόμη δὲ περισσότερον εἰς τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν ἐν γένει βιομηχανίαν τῶν τροφίμων, ὁ κ. Δημ. Παπαναστασίου, εἰδικῶς σπουδάσας εἰς τὸν σημαντικὸν αὐτὸν ἐπιστημονικὸν κλάδον, ὁ ὁποῖος τόσον εὐρύτατην ἔχει, σήμερον ἰδίως, ἐφαρμογὴν ἀνὰ τὸν κόσμον. Ἐκεῖνο ποῦ χαρακτηρίζει κυρίως τὴν ἐργασίαν τοῦ συγγραφέως εἶναι ἡ συστηματικὴ καὶ ὀρθολογισμένη κατάταξις τῆς ὕλης, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἐπιστημονικὴ σαφήνεια καὶ ἡ πληρότης τοῦ πραγματευομένου ἀντικειμένου, εἰς τρόπον ὥστε τὸ τελευταῖον τοῦτο νὰ ἐξαντλήται εἰς ὅλας τὰς ἐπι μέρους λεπτομερείας του. Ἰδιαιτέρως ἀναλύεται τὸ κεφάλαιον τὸ ἀφορῶν εἰς τὰς μεθόδους διατηρήσεως τῶν τροφίμων, κατὰ τὴν κουσερβοποίησιν ἢ ἀπλῆν διατήρησιν αὐτῶν. Εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο ἐξετάζεται λεπτομερῶς τὸ θέμα τῆς διατηρήσεως τῶν τροφίμων διὰ τοῦ ψύχους καὶ διὰ τῆς θερμότητος, ἀναπτύσσονται δὲ τὰ μέσα καὶ αἱ μέθοδοι πρὸς τοῦτο. Ἀκολουθοῦν τὰ κεφάλαια, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται οἱ ἄλλοι τρόποι διατηρήσεως τῶν τροφίμων διὰ τῆς συμπυκνώσεως καὶ δι' ἀποξηράνσεως καὶ δι' ἄλλων φυσικοχημικῶν μέσων, διὰ τῆς ὀλιγοδυναμικῆς ἐνεργείας τῶν μετάλλων, διὰ τῆς ἀλατίσεως, διὰ τοῦ καπνίσματος, διὰ δραστικῶν ἀερίων καὶ διὰ χημικοβιολογικῶν μέσων. Ἐπεταί τὸ κεφάλαιον τὸ ἐξετάζον τὰ δοχεῖα τῶν κουσερβῶν καὶ τέλος γίνεται λόγος περὶ τῶν ὑλῶν, διὰ τῶν ὁποίων κατασκευάζονται τὰ μηχανήματα, αἱ συσκευαὶ καὶ τὰ βοηθητικὰ ὄργανα τῆς Βιομηχανίας Κουσερβῶν. Παρουσιάζει πραγματικῶς τὸσον ζωνηρὸν ἐνδιαφέρον κάθε τι ποῦ ἀναφέρεται εἰς τὸ πραγματευόμενον ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Παπαναστασίου θέμα, ὥστε ἀξίζει τὸ βιβλίον αὐτὸ νὰ μελετηθῆ καὶ νὰ ἀποτελέσῃ σημαντικὸν βοήθημα δι' ὅλους τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὴν βιομηχανίαν τροφίμων ἐπιστήμονας καὶ τεχνικοὺς ἢ διὰ πάντα ἐνδιαφερόμενον ἐν γένει διὰ τὸν βιομηχανικὸν τοῦτον κλάδον.

Σ Α. Β.

Ἰ ω ά ν. Χ ο λ έ β α : Ἡ συμβολὴ τῶν ἐπιχειρηματιῶν εἰς τὴν θεμελίωσιν καὶ διάδοσιν τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιστημονικῆς ὀργανώσεως, Θεσσαλονίκη 1960, σελ. 76.

Τὸ ἀνωτέρω σύγγραμμα τοῦ κ. Χολέβα ἀποτελεῖ ἐξαιρετικὸν μονογράφιον ἐπὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος τούτου θέματος. Ὡς τονίζει ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸν πρόλογον, τὸ βιβλίον του ἀπευθύνεται κυρίως πρὸς τοὺς ἐπιχειρηματίας, δι' ὃ καὶ κατεβλήθη προσπάθεια νὰ εἶναι τοῦτο κατὰ τὸ δυνατόν ἀπλοῦν, σαφές καὶ συνοπτικόν. Ὁ συγγραφεὺς ἐν τέλει παραθέτει πλήρη βιβλιογραφίαν ἐπὶ τοῦ θέματος. Τὰ κυριώτερα περιεχόμενα εἶναι : Εἰσαγωγή. Ἡ θεμελίωσις τῆς ἐπιστημονικῆς ὀργανώσεως. Ἡ ὑπὸ τῶν συγχρόνων ἐπιχειρηματιῶν ἐφαρμογὴ καὶ διάδοσις τῶν ἀρχῶν τῆς ἐπιστημονικῆς ὀργανώσεως. Σύγχρονοι καὶ μελλοντικαὶ τάσεις καὶ ἐκδηλώσεις. Παρακολούθησις ὑπὸ τῶν ἐπιχειρηματιῶν τῶν ὀργανωτικῶν ἐξελίξεων.

Ν. Χ. Τ.

S. B u r i c k s o n : Dictionary of contemporary history, P. Owen, London 1959.

Ἐο παρῶν τόμος ἀποτελεῖ σύντομον ἀλλὰ περιεκτικὸν λεξικὸν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας τῆς παρουσίας ἐποχῆς. Εἰδικώτερον πραγματεύεται τὰ θέματα τοῦ 20οῦ αἰῶνος, ἐπεκτείνεται οὐχ ἥττον καὶ εἰς τὰ κυριώτερα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Σκοπὸς αὐτοῦ εἶναι νὰ παράσχη εἰς τὸν κοινὸν ἀναγνώστην μίαν σαφῆ καὶ συνοπτικὴν εἰκόνα τῶν κυριωτέρων συγχρόνων γεγονότων, ὡς καὶ μίαν ἀκριβῆ ἰδέαν περὶ τῆς δράσεως τῶν σπουδαιότερων προσώπων τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν πρωτοουργοὶ εἰς τὰ γεγονότα ταῦτα. Ἰδιαιτέρα σημασία καὶ ἔμφασις ἀποδίδεται βεβαίως εἰς τὰ ἐντελῶς πρόσφατα γεγονότα, ἅτινα κρίνουν καθημερινῶς τὴν τύχην τῶν πλείστων ἐξ ἡμῶν.

Σ. Κ. Π.

Ρ. *Α λ λ ε ν, καθηγητού του Πανεπιστημίου του Λονδίνου: «On the decline in the value of money».

Ο καθηγητής Ρ. *Άλλεν, καθηγητής τῆς Στατιστικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου ἔδωσε τελευταίως ἑξαιρετικῶς ἐνδιαφέρουσαν διάλεξιν περὶ τῶν δυσκολιῶν τὰς ὁποίας ἐμφανίζει ἡ ἐπίλυσις τοῦ προβλήματος τοῦ πληθωρισμοῦ. Πρέπει—εἶπε—νὰ γνωρίζωμεν πολλά περὶ τῆς δυναμικῆς τῶν πληθωριστικῶν καὶ ἀντιπληθωριστικῶν διαδικασιῶν διὰ νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ συμφωνήσωμεν περὶ τῶν φαρμάκων τὰ ὁποία θὰ πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦνται εἰς ἐκάστην περίπτωσιν, περὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς διαρκείας τῆς χρησιμοποίησός των.

Ο καθηγητής *Άλλεν εἶπεν ὅτι αἱ δύο πρῶται ἐκ τῶν μεταπολεμικῶν περιόδων πληθωρισμοῦ ἐξηγοῦντο εὐκόλως. Ἐχαρακτηρίζοντο ἀπὸ ὑπερβολικὴν ζήτησιν, ἡ ὁποία ἐδημιουργεῖτο εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ἀλλὰ ἤρχετο καὶ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικόν. Εἰς ἐκάστην περίπτωσιν, ἡ ἀρχικὴ ἀνοδικὴ κίνησις τῶν τιμῶν κατέληγεν εἰς περίοδον σχετικῆς σταθερότητος τῶν τιμῶν, καθ' ὅσον αἱ πληθωριστικαὶ διαδικασίαι ἐξεφυλλίζοντο ἡ ἀνεκόπτοντο.

Ἐν τούτοις, ὁ σημερινὸς πληθωρισμός, ὡς ἐξελίχθη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1954, ἦτο διαφορετικὸς. Συνεχίσθη ὅπως ἤρχισε, ὡς συνεχῆς καὶ σταθερὰ αὐξήσις τῶν τιμῶν. Κατὰ τὸν καθηγητὴν *Άλλεν, δὲν ὑπάρχει προφανῶς λόγος ὁ ὅποιος νὰ δικαιολογῆ καὶ τὴν ἀπλήν ἐμφάνισίν του. Ἄλλ' ὑπάρχει ἀσυνφωνία ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς ἀντιμετωπίσεώς του. Μήπως τὸ καλῦτερον θὰ ἦτο ὁ περιορισμὸς τῶν αὐξήσεων μισθῶν καὶ εισοδημάτων; Ἡ θὰ ἦτο προτιμότερα ἡ συνέχισις τῆς πιστωτικῆς πιέσεως πρὸς μείωσιν τῆς πιέσεως τῆν ὁποίαν ἀσκεῖ ἡ ζήτησις;

Ἐν συνεχείᾳ ὁ καθηγητής *Άλλεν, λέγει, ὅτι ἡ Κυβέρνησις διέθεσε πληθώραν μέτρων διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ πληθωρισμοῦ: τὸν προϋπολογισμὸν, τὸ τραπεζικὸν ἐπιτόκιον καὶ τὴν μείωσιν τῆς χρηματοδοτήσεως. Ἐπίσης ἠδύνατο νὰ χρησιμοποίησῃ πλείστους ἐλέγχους ἀπὸ τὸν περιορισμὸν τῶν ἀγορῶν μὲ δόσεις μέχρι τοῦ καθορισμοῦ τῶν ἐπενδύσεων καὶ τῆς ἐργατικῆς δυνάμεως.

Ἡ Κυβέρνησις, εἶπεν ὁ καθηγητής *Άλλεν, ὄχι μόνον δὲν ἀνέκοψε τὸν πληθωρισμὸν ἀλλὰ καὶ τὸν ἐπεδεινῶσε. Ἀνέφερε τὰς ἐνδοκυβερνητικὰς διαφωνίας καὶ τὰς διαφόρους προταθείσας ἐξηγήσεις περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ πληθωρισμοῦ καθὼς καὶ τὰς διαμάχας περὶ τοῦ καλυτέρου τρόπου ἀντιμετωπίσεώς του, ἀλλ' ὠμολόγησεν ὅτι δὲν εἶχε νὰ προτείνῃ οὐδεμίαν λύσιν. «Ἄν καὶ ἔχω ἀπόψεις—εἶπε—δὲν γνωρίζω τὰς λύσεις».

Ἡ διάλεξις τοῦ καθηγητοῦ *Άλλεν ἐξεδόθη εἰς φυλλάδιον ὑπὸ τὸν τίτλον «On the decline in the value of money» καὶ διατίθεται ὑπὸ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου.

Γ. Α.

Brian Tew—R. E. Henderson: Studies in company finance, Cambridge University Press, 1959.

Οἱ ἄνω σημειούμενοι δύο οικονομολογοὶ ἐδημοσίευσαν τὸ ὡς ἄνω συμπόσιον (συλλογικὸν ἔργον) ἀναφερόμενον εἰς τὴν χρηματοδότησιν τῶν ἐταιρικῶν ἐπιχειρήσεων εἰς τὸ Ἡνωμένον Βασίλειον. Περιλαμβάνει μελέτας ἀναλυτικῆς ἐπισκοπῆσεως τῆς χρηματοδοτικῆς καταστάσεως ἐταιρικῶν ἐπιχειρήσεων ἐμπορίου καὶ ἑλαφρῶς βιομηχανίας τῶν ὁποίων αἱ μετοχαὶ ἔχουν εἰσαχθῆ εἰς τὸ Χρηματιστήριον Ἀξιών. Αἱ μελέται αὗται καλύπτουν 2.549 ἐπιχειρήσεις παραγούσας περίπου τὸ ἕμισυ τοῦ συνολικοῦ προϊόντος τῶν συναφῶν βρετανικῶν ἐπιχειρήσεων. Εἰδικώτερον τὸ βιβλίον περικλείει μελέτας διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐπιχειρήσεων, τὴν πολιτικὴν τῆς διανομῆς μερισμάτων, τὰ παρακρατούμενα κέρδη, τὴν χρησιμοποίησιν τραπεζικῶν πιστώσεων, τὰς ἐμπορικὰς πιστώσεις, τὰς νέας ἐκδόσεις ἀξιών κ.λ.π.

Ἐξ ἄλλου περιλαμβάνονται μελέται ἐπὶ κατ' ἴδιαν ἐπιχειρήσεων (ζυθοποιία, βαμβακουργία, οἰκοδομικὴ βιομηχανία, ἀγγειοπλαστικὴ, ἠλεκτρικὴ βιομηχανία, λιανικὸν ἐμπόριον κ.λ.π.). Τὸ βιβλίον εἶναι μεγάλης χρησιμότητος διὰ τοὺς ἑλληνας οικονομολόγους τοῦ ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀγορᾶς κεφαλαίου εἰς τὴν χώραν μας.

Σ. Κ. Π.

W. L. B. Fairweather: Teache Yourself Investment, "Εκδοσις English Universities Press. Τιμή 7 σελλίνα, 6 πέννες.

Sir Mortimer Warren: Investment for the Ordinary Man. "Εκδοσις Mac Gibbon and Kee. Τιμή 16 σελλίνα και 6 πέννες.

Τὸ πεδῖον τῆς νέας φιλολογίας ἡ ὁποία κάμνει τὴν ἐμφάνισίν της ἤδη ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν ἐπενδύσεων, δύναται νὰ διαιρεθῆ, ὑπὸ εὐρείαν ἔννοιαν, εἰς δύο κυρίως τομεῖς. Εἰς ἐκείνον ὁ ὁποῖος πραγματεύεται περὶ τῆς τεχνικῆς τῶν πωλήσεων καὶ ἀγορῶν μετοχῶν καὶ τὸ ὄνοματολόγιον τοῦ χρηματιστηρίου καὶ εἰς ἐκείνον ὁ ὁποῖος πραγματεύεται κυρίως περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῶν ἐπενδύσεων. Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Φεργουέδερ ἐπιλαμβάνεται τῆς δευτέρας κατηγορίας, δύνανται δὲ δι' αὐτοῦ οἱ ἀρχάριοι ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν ἐπενδύσεων νὰ λάβουν μίαν καθαρὰν ἰδέαν τοῦ προβλήματος τὸ ὁποῖον θὰ ἀντιμετωπίσουν κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ τύπου τῆς ἐπενδύσεως, ὁ ὁποῖος ἀρμόζει εἰς τὴν ἰδιαιτέραν τῶν περιπτώσεων. Σκοπὸς τῆς ἐπενδύσεως εἶναι ἡ δημιουργία εἰσοδήματος ἀλλ' ὄχι ἀναγκαιῶς ἀμέσου εἰσοδήματος. Αἱ ἀπαιτήσεις τῶν ἀνηκόντων εἰς τὰς ὑψηλάς φορολογικὰς κλάσεις οἱ ὁποῖοι ἀποσκοποῦν εἰς τὴν συσσώρευσιν κεφαλαίων διὰ τὴν περίοδον κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἔχουν ἀποσυρθῆ τῆς ἐνεργοῦ ζωῆς εἶναι ὅλως διάφοροι τῶν ἀπαιτήσεων τῶν πάντοτε λαμβανόντων ἀνεπαρκῆ σύνταξιν συνταξιούχων.

Ὁ συγγραφεὺς ἔχει πλήρη γνῶσιν τῶν καταστρεπτικῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ πληθωρισμοῦ ἐπὶ τῶν σταθερῶν τόκων καταθέσεως, τὸ βιβλίον του δέ, θὰ ἔπρεπε νὰ φέρῃ μᾶλλον τὸν τίτλον «Αἱ ἐπενδύσεις εἰς μίαν πληθωριστικὴν περίοδον».

Αἱ ἐπενδύσεις ἀποτελοῦν ἀναγκαστικῶς ἓνα μεταβαλλόμενον θέμα τὸ ὁποῖον ἔχει ἀνάγκην συνεχοῦς παρακολουθήσεως καὶ μελέτης, πᾶρμα τὸ ὁποῖον δύναται νὰ ἐπιτευχθῆ μὲ τὴν βελτιωμένην ἔκδοσιν τοῦ βιβλίου τοῦ σὲρ Μόρτιμερ Γουῶρεν. Ἀπὸ τῆς πρώτης ἐκδόσεώς του κατὰ τὸ 1958 ἔλαβον χώραν σοβαραὶ μεταβολαὶ εἰς τὸ πεδῖον τῶν ἐπενδύσεων καὶ πολλοὶ νέοι ἐπενδυταὶ θὰ ὠφεληθῶν ἀπὸ τὴν μελέτην τοῦ βιβλίου τούτου.

A. Π. Κ.

H. B a y e r : Wirtschaftsprognose und Wirtschafts Gestaltung. Berlin, 318 σελίδες, τιμὴ 32 μάρκα.

Ἐδῶ δὲν ἔχομε νὰ κάνωμε μ' ἓνα οικονομικὸ σύγγραμμα τοῦ καθηγητοῦ Bayer ἀλλὰ μὲ μίαν συλλογὴ ἐπιστημονικῶν διαλέξεων, πού ἔγιναν στὸ διεθνὲς συνέδριον τῆς Κοινωνικῆς Ἀκαδημίας τοῦ Dortmund, τῆς ὁποίας εἶναι πρόεδρος. Τρεῖς κύκλοι θεμάτων ἦταν τὸ ἐπίκεντρο τῆς συζητήσεως: οικονομικὴ πρόγνωση καὶ οικονομικὴ διαμόρφωσις τῆς μεμονωμένης ἐπιχειρήσεως, διαμόρφωσις τῆς καθολικῆς οικονομίας μὲ ἰδιαιτέρη ἐξέτασις τῶν δημοσίων οικονομικῶν καὶ ζητήματα οικονομικῆς διαμορφώσεως ἐπὶ διεθνοῦς ἐπιπέδου, πρὸ παντός σὲ σχέση μὲ τὶς ὑπὸ ἀνάπτυξιν χώρες. Μεταξὺ τῶν 9 διαλέξεων, πού ἔγιναν συνολικὰ ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω θεμάτων ξεχωρίζουν 4 τῶν καθηγητῶν Paulsonn τῆς Στοκχόλμης, Rotthoff τοῦ Ἀμβούργου, De Wolff τῆς Χάγης καὶ Tinbergen τοῦ Ρόττερδαμ. Ἡ διαλογικὴ συζήτησις πού ἐπακολούθησε ἀποδίδεται πιστὰ καθὼς καὶ ὁ ἐπίλογος τοῦ καθηγητοῦ Bayer, πού ἔκλεισε τὸ συνέδριον καὶ κλείνει καὶ τὸ παρὸν βιβλίον.

Ἄν λάβῃ κανεὶς ὑπ' ὄψιν του τὰ θέματα, πού συζητήθησαν καθὼς καὶ τοὺς γνωστοὺς ρήτορες, πού τὰ ἀνέλυσαν, τὸ βιβλίον—ἔστω καὶ ὑπὸ τὴν μορφήν αὐτὴν—ἀποκτᾷ ἐνδιαφέρον. Φυσικὰ ἀποτελεῖ ἓνα ἐπίλεκτο ἐπιστημονικὸ μωσαϊκόν. Μολοτοῦτο τὸ πλεονέκτημά του εἶναι, ὅτι μᾶς βοηθεῖ νὰ σχηματίσωμε μίαν πλατύτερη ἰδέαν ἐνὸς θέματος καὶ μᾶς παρακινεῖ στὴν ἔκφραση τῆς προσωπικῆς μας γνώμης. Ὅσο μάλιστα πῶ ἐρύτερον εἶναι τὸ πλαίσιον τῶν ἀπόψεων, τόσο πῶ δύσκολη μὰ καὶ λιγώτερον μονόπλευρη γίνεται καὶ ἡ κρίσις μας.

Κώστας Στυλιδιώτης

Bernard Oury : L' Agriculture au Seuil du Marché Commun, Presses Universitaires de France, 364 σελίδες, 24 Νέα γαλλικά φράγκα.

Ο συγγραφεύς βλέπει την Κοινήν Ἀγοράν ὡς μίαν παρτίδα μπριτς—κοντρά εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Γαλλία εἶναι ἐκ τῶν κυριωτέρων παικτῶν καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν αὕτη εὐρίσκειται «ἄσον ἀφορᾷ τὸ γεωργικὸν πρόγραμμα, παραμεριζομένων τῶν πολιτικῶν προβλημάτων, εἰς τὴν θέσιν περὶ τοῦ παίκτου ὁ ὁποῖος, χωρὶς ἀκόμη νὰ ἔξη τακτοποιήσει τὰ χαρτιά του, ὑπελόγησεν εἰς αὐτὰ εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὥστε νὰ ζητήσῃ τὸ γκράν σλέμ». Διὰ νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ θὰ πρέπει νὰ ἐπιλυθοῦν ταχέως πολλὰ ἐπείγοντα προβλήματα, κυρίως—κατὰ τὸν συγγραφέα—διὰ τῆς γενικῆς ἀναδιοργανώσεως τῆς γεωργίας.

Τὸ ἔργον τοῦ κ. Οὐρὺ δὲν περιορίζεται εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἀπασχολούτων τὴν Γαλλίαν ζητημάτων. Ὡς διαπιστώνει ὁ καθηγητὴς Πιέρ Φρομόν, εἰς τὸν πρόλογον, ἡ μελέτη αὕτη ἀποτελεῖ «πραγματικὴν συγκέντρωσιν στοιχείων τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν καθ' ἕκαστα, τὴν γεωργίαν τῶν Χωρῶν τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος». Ὁ συγγραφεύς μετὰ ἀπὸ μίαν σύντομον ἀνασκόπησιν τοῦ ἱστορικοῦ καὶ τῶν διατάξεων τοῦ Συμφώνου τῆς Ρώμης, ἀριθμεῖ τὰς ἀνάγκας καὶ τοὺς πόρους τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, τὰς δημογραφικὰς ἀπόψεις αὐτῆς, τὴν παραγωγὴν τῆς, τὰ μέσα ἀξιοποιήσεως τῆς παραγωγῆς ταύτης καὶ τέλος τὴν θέσιν τῆς γεωργίας εἰς τὴν οἰκονομίαν τῆς. Σημαντικὸν τμήμα τῆς μελέτης ταύτης ἀφιερωμένον εἰς τὰς στατιστικὰς τὰς ἀναφερομένας εἰς τὸ σύνολον τοῦ Ο.Ε.Ο.Σ. καὶ τοῦ Φ.Α.Ο. θὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς παραγωγῆς, τῆς καταναλώσεως, τοῦ εἰσοδήματος κ.λ.π. τῶν ἑξῆ Χωρῶν τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς, ὡς καὶ ἐκεῖνων αἱ ὁποῖαι πρόκειται νὰ συνδεθοῦν προσεχῶς μετ' αὐτῆς, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ ἡ Ἑλλάς.

A. Π. Κ.

Ἐκδοσίς τοῦ Βρεταννικοῦ Ὑπουργείου Ἐργασίας :
Report of an Enquiry into Hou Sehold Expenditure in 1953 - 54.

Τὸ Ἀγγλικὸν Ὑπουργεῖον Ἐργασίας καὶ Ἐθνικῶν Ὑπηρεσιῶν ἐξέδωσεν ἔκθεσιν σχετικῶς μὲ ἔρευναν ἐπὶ τῶν οἰκογενειακῶν δαπανῶν κατὰ τὸ 1953 - 54. Εἰς τὸ εἰσαγωγικὸν μέρος ἀναφέρεται ὅτι ἂν καὶ μία βᾶσις σταθμίσεως τοῦ δεικτοῦ τιμῶν ἔξη μεγάλην σημασίαν διὰ τὴν ἐπὶ τῶν οἰκογενειακῶν δαπανῶν ἔρευναν, ἡ ἔρευνα αὕτη ἔχει χρησιμότητα καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους σκοπούς. Αὕτη ἐπὶ τῶν οἰκογενειακῶν δαπανῶν ἔχει χρησιμότητα διὰ τὴν μελέτην τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος, τῆς ἀγορᾶς, τοῦ τρόπου διατροφῆς καθὼς καὶ διὰ πολλοὺς ἄλλους κλάδους τῆς κοινωνικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἐπιστήμης. Διὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς ἐκρίθη ὅτι ἡ ἔρευνα θὰ ἔπρεπε νὰ διευρυνθῇ καὶ νὰ περιλάβῃ πληροφορίας γενικωτέρου χαρακτῆρος.

A. Κ.

André Toulemon : Les Sources de Revenus dans le Monde. Ἐκδοσίς R. Pichon καὶ R. Durant - Auzias. Σελίδες 176, τιμὴ 600 γαλλικά φράγκα.

Εἰς τὸ σαφὲς αὐτὸ βιβλίον ἀνασκοποῦνται ὅλαι αἱ πηγαὶ εἰσοδήματος. Οἱ συγγραφεῖς γράφουν, ὅτι ὁ οἰκονομολόγος δὲν ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ κρίνῃ δοθέντος ὅτι δὲν ἠθικολογεῖ, ἀλλὰ νὰ ἐρευνᾷ, νὰ ἐκθέτῃ καὶ νὰ ἐρμηνεύῃ τὴν πραγματικὴν συμπεριφορὰν τῶν ἀτόμων. Οὕτω ἐρμηνεύονται μὲ τὰς κλασσικὰς πηγὰς τοῦ εἰσοδήματος, τὸ κεφάλαιον, ἡ ἐργασία, αἱ κρυμμένοι αὐταὶ φλέβες, αἱ ὁποῖαι τροφοδοτοῦν πολλοὺς εἰς μίαν κοινωνίαν εἰς τὴν ὁποίαν, ὅπως λέγει ὁ κ. Τουλεμόν, «τὸ πουργουάρ κατέστη κοινωνικὸς θεσμὸς καὶ ἡ προμήθεια συνήθης μέθοδος εἰσπράξεων».

Παρὰ τὸν τίτλον τοῦ βιβλίου, ὁ συγγραφεύς περιορίζεται εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς γαλλικῆς πραγματικότητος. Ἐκθέτει καὶ σχολιάζει ὅλας τὰς συνηθείας, αἱ ὁποῖαι ἐπικρατοῦν εἰς τὸν τομέα τῆς ἀποκτήσεως εἰσοδήματος εἰς τοὺς διαφόρους τομεῖς τῆς γαλλικῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος.